

Kipattanó csillagsugárból
 Mindig nagyobb, újabb művek születnek,
 Hogy nagy legyen hazánk, hatalmas,
 Dicső példája nemzeteknek.
 Forogjatok kerekeim,
 Legszebb zene ez a zakatolás!
 Élet harsog dübörgéstek zajában:
 Halálból is lesz feltámadás!

Pósa Lajos.

Zsolnay Vilmos.

Az újabb időben kevés magyar ember tette a nevét s azal együtt a magyar nevet is oly becsültté messze országokban, még idegen világrészekben is, mint Zsolnay Vilmos. Pedig nem volt hatalmas államférfi, diadalmas hadvezér, dicsőséges költő. Keze munkájából élő, egyszerű iparos-ember volt, „Az öreg fazekas mester“. Maga szerette magát így nevezni, mikor élete sok fáradságával dús vagyont, szorgalmával és tehetségével világszerte elismerést szerzett már magának.

Zsolnay Vilmos 1827-ben született Pécs városában. A munka szeretete vele született, különösen a fazekasmesterségre való tehetség szinte benne volt az egész Zsolnay-családban. Az apja nem éppen jómódú, de nagyon élelmes ember volt, félig iparos, félig kereskedő. Szegényes berendezésű téglaverő- és fazekas-műhelye volt neki s az ott készült ipari termékeket, mint kereskedő értékesítette. Nem voltak ezek valami különös ipari cikkek: tűzálló téglá, főzőedények s különösen épületdíszítmények. Egyszerű, de ügyekő iparos volt az öreg Zsolnay s fia tőle kapott kedvet a mesterséghez, amelynek minden csínját-bínját korán eltanulta. Ezzel azonban nem érte be, sokat tanult könyvekből is, s a külföldi magasabbrendű szakiskolákban is gyarapította ismereteit. Mikor a tanulmányait elvégezve visszakért az apjához, igazi tudós volt már az agyművességben. Lángeszét, amit az Istentől kapott, nem hagyta parlagon, hanem fölgazdagította a tudomány kincseivel.

A múlt század hatvanas éveiben vette át apja kis üzletének vezetését Találékonyosságával hamarosan olyan lendületet adott neki, hogy a gyárat nagyobbítani lehetett s több alkalma nyílt neki egyik-másik gondolatának megvalósítására. Mindig gondolkozott, mindig kutató, mindig újabb, meg újabb eszmével próbálkozott. Sok munka után sikerült neki olyan cserépedényeket előállítani, melyek keménysége a porcellánéval vetekedett, áttetsző színe pedig olyan volt, mint az elefántesonté. Ezekkel a díszedényekkel már az 1873-i bécsi világkiállításon nagy feltűnést keltett. Készítményeit más gyárak is megpróbálták utánózni, de nem sikerült az senkinek. Zsolnayt már ak-

kor utolérhetetlen mesternek ismerték el az agyagművesség terén.

Ez azonban még csak a kezdete volt az ő dicsőséges pályájának. Az 1878-i párisi világkiállításra küldött elefántesontszínű edényei oly csodaszép színes rajzokkal voltak díszítve, hogy az első agyagipari jutalmat, az aranyérmét Zsolnaynak ítelték oda. Munkáiról hosszú cikkeket írtak az újságok. Az anyagnak, amelyből az edényeket készítette, külön nevet adtak (porcellán-fajánsz) s a kiállított tárgyakat már az első napokban hallatlan magas áron elkapkodták. Új szállítmányt küldött, annak is mindjárt akadt gazdája. Dísztalakra, korsókra, virágtartókra meg annyi megrendelést kapott egész Európából a lángeszű magyar mester, hogy csak nyole esztendei folytonos munkával bírt nekik eleget tenni.

Gyárát természetesen egyre nagyobbítani kellett. S míg nemrégiben az alig néhány munkást bírt tartani fia, meg két leánya mellett, akik mindvégig legkitünőbb munkatársai voltak, a nyolevanas években már nagy személyzettel dolgozott. Külön szobrászokat, rajzolókat, mintázókat tartott, s egymásután teremtette meg a szebbnél-szebb formákat, a csodálatos díszítéseket, a páratlan színeket. A sok elismerés egyre buzdította, hogy a magyar majolika- és fajánsz-gyártást olyan tökéletességig vigye, aminek nincs párja a világon. Célját el is érte, mikor kitalálta az úgynevezett eosin-edényeket, amelyeknek hajnal-piros fényét az egész világ műértői megcsodálták. A mi ezredéves kiállításunknak aligha volt olyan tárgya, amelynek híre oly messze földre elment volna, mint ezé a művészi találmányé.

Igy tett szert világhírré a pécsi fazekas-mester. Díszedényei királyi paloták fényes termébe, indiai dúsgazdagok palotáiba, amerikai milliomosok házaiba elvitték a magyar város hírét. Mert minden gyártmányára ez volt égetve a maga neve mellett, szülővárosáé is öt tornyának képével együtt.

A Zsolnay-gyár azonban nemcsak olyan cikkeket készített, amelyek a fényűzést szolgálták. Gyakorlati célú, a mindennapi életnek szolgáló gyártmányai éppúgy tanúbizonyságai a magyar szorgalomnak, mint amazok a magyar teremő erőnek. A világ legnagyobb városaiban, Bécsben, Párisban, Londonban büszke paloták homlokzatán olyan porcellán díszítések pompáznak, amelyek szintén a pécsi gyárban készültek.

1909-ben halt meg Zsolnay Vilmos. Emlékét már szobor hirdeti azon a helyen, ahol nagy eszméi megvalósításában leélte munkás életét s ahol nemzedékek nőttek fel a munka szeretetében, a pécsi gyártelepen.

(Móra Ferenc.)